

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm
m.registrator@regeringskansliet.se

Betänkandet SOU 2017:42 Vem har ansvaret?

(dnr M2017/01407/KI)

Länstyrelsen i Blekinge län yttrar sig över betänkandet SOU 2017:42 Vem har ansvaret?

Sammanfattning av synpunkter på betänkandets förslag

- Gällande ansvarsfördelning
Länstyrelsen tycker inte förslagen bidrar till en ökad tydlighet om hur ansvaret ska fördelas mellan den nationella, regionala och lokala nivån.

Länstyrelsen anser inte heller att författningsförslagen ökar tydligheten gällande ansvarsfördelningen för klimatanpassning av befintlig bebyggelse.

Då uppdraget uppfattades som mycket bredare än att enbart fokusera på bebyggelse och byggnader har betänkandet inte motsvarat de förväntningar som Länstyrelsen hade på utredningen. Genom att utredaren avgränsar sig till området bebyggelse och byggnader och effekterna översvämningar, skred och erosion utesluts klimatanpassningsarbetet i andra delar av samhället. Hälsoaspekten är minst lika viktig som de materiella skador som kan uppstå på bebyggelsen. Saknar landskapsperspektivet (skog, jordbruk, risk för bränder).
- Analys om risker på grund av climateffekter och en strategi i översiktsplanen
Länstyrelsen tillstyrker förslaget men anser att det bör kompletteras.
- Utredningens förslag om beredning av och innehåll i en nationell strategi
Länstyrelsen tillstyrker förslaget.
- Utredningens förslag om en ny myndighetsstruktur
Länstyrelsen tillstyrker förslaget.
- Nybyggnation på riskfylld mark enligt äldre plan
Länstyrelsen är positiv till förslagets intention men avstyrker det i sin nuvarande form.

- Ökade möjligheter för en optimerad hantering av dagvatten
Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, men anser att en sådan förändring bör samordnas med resultatet av den pågående utredningen för att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (Regeringens beslut, dir 2015:15).
- En vägledning för kommunerna
Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.
- Reglering av markens genomsläpplighet
Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med kompletteringen att man bör konkretisera ordet ”förändring”.
- Finansiering
Länsstyrelsen hade önskat att utredningen haft förutsättningar för att utreda hur klimatanpassningsåtgärder bör finansieras. Frågan om finansiering av praktiska klimatanpassningsåtgärder är avgörande för att de ska kunna genomföras.
- Konsekvensanalys
Länsstyrelsen tillstyrker de resursförstärkningar som föreslås i utredningen. Förslaget om stöd till kommunerna är dock för översiktligt och kommer att kräva ytterligare tydliggörande för att bli genomförbart.

Synpunkter på betänkandets förslag

7.2 Gällande ansvarsfördelning

Länsstyrelsen anser att författningsförslagen inte tydliggör ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och enskilda fastighetsägare för anpassning av befintlig bebyggelse till ett förändrat klimat, och att detta behöver förtydligas.

Utredningen menar att ansvarsfördelningen idag inte är hållbar eftersom den innebär att fastighetsägare kan komma att drabbas svårt. Att underlätta och skapa samverkansformer för gemensamma skyddsåtgärder mellan kommuner och fastighetsägare, som till exempel en invallning, bör därför vara ett alternativ. Kommunerna bör ges möjlighet att upprätta gemensamma skyddsåtgärder och utredningen bör ge förslag till hur nya eller befintliga rättsverktyg kan användas för detta.

7.3 Analys om risker på grund av klimateffekter och en strategi i översiktsplanen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men anser att det bör kompletteras. Det är positivt att kommunerna tydligare ska redovisa risker och ange hur de ska minska dem.

Länsstyrelsen vill betona att även värmeböljor bör lyftas fram som en klimateffekt i utredningen. Värmebölja är den klimateffekt som orsakar störst ohälsa och flest dödsfall i befolkningen jämfört med översvämning, ras, skred och erosion. Hur vi utformar de urbana miljöerna har en betydelse för särskilt utsatta grupper i samhället som

äldre och personer med funktionshinder. Med mer grönstruktur och svalkande naturområden i stadsmiljöer kan man minska risken för hur dessa grupper kan komma att påverkas av värmeböljor. Den föreslagna analysen och strategin bör även innehålla en analys över dricksvattentillgången i ett framtida klimat där man tittar på kommunens behov av vatten och den framtida tillgången på vatten.

Eftersom översiktsplanen är ett politiskt instrument kan det ibland vara känsligt att ta upp risker i planen. Det kan skapa situationer där risker inte blir utpekade fullt ut. Med förslaget kommer frågorna om risker få en tydligare plats i översiktsplanen vilket Länsstyrelsen anser är bra. För att skapa en riskmedvetenhet hos fastighetsägare behövs sannolikt också andra kommunikationskanaler för att nå ut med information till fastighetsägare om risker.

7.4.2 Utredningens förslag om beredning av och innehåll i en nationell strategi

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att en ny utredning bör tillsättas för att lämna förslag till en nationell strategi och samordning. En nationell strategi kan bidra till att stärka samordningen på nationell nivå.

Utredningen bör utreda de frågor om ansvarsfördelning och finansiering som klimatanpassningsutredningen inte hade förutsättningar för. Länsstyrelsen anser att en nationell strategi bör tydliggöra de politiska ställningstaganden gällande vilket scenario och tidsperspektiv som klimatanpassningsarbetet ska utgå ifrån, samt vilka risker som kan accepteras. Det är även viktigt att man reder ut övergripande frågor kring ansvarsfördelning och finansiering.

Inom klimatanpassningsarbetet i Sverige saknas det gemensamma nationella mål som pekar ut riktningen för arbetet på nationell, regional och lokal nivå. En önskan är att det i den nationella strategin ges förslag på nationella målsättningar som klimatanpassningsarbetet i Sverige kan samlas kring och arbeta efter. Det behövs för att stötta arbetet på lokal nivå. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att den nationella strategin har ett helhetsperspektiv där man beaktar hela samhällets klimatanpassning.

7.4.3 Utredningens förslag om en ny myndighetsstruktur

Länsstyrelsen tycker det är positivt att Boverket får en utökad samordnande roll i klimatanpassningsarbetet för bebyggelse. Länsstyrelsen tillstyrker förslagen kring länsstyrelsernas roll utifrån förslagen. Enligt förslaget ska Boverket få bistånd av SMHI, SGI, MSB och Länsstyrelserna. Länsstyrelsen tycker även att Naturvårdsverket bör delta som stödjande myndighet genom deras expertis inom biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

För att underlätta det fortsatta arbetet behöver det göras en tolkning av vad som avses med "relevant underlag". Det behöver tydliggöras var gränsen går mellan regionala underlag, vilket länsstyrelserna behöver stötta kommunerna med, respektive kommunspecifika underlag, vilket är respektive kommuns ansvar. I förslaget nämns att Länsstyrelserna ska ge planunderstöd till kommunerna genom att kostnadsfritt tillhan-

dahålla relevant underlag. För att förtydliga att underlaget ska tillhandahållas av Boverket anser Länsstyrelsen att detta bör läggas till i förslaget: *Länsstyrelserna ska även ge planunderstöd till kommunerna genom att kostnadsfritt tillhandahålla relevant underlag som ges av Boverket via deras tillsynsvägledning.* Länsstyrelserna föreslås medverka till att analysen i översiktsplanen blir tillräcklig och ändamålsenlig. Det vore bra om det då finns klara anvisningar på vad en sådan analys ska innehålla.

7.5 Nybyggnation på riskfylld mark enligt äldre plan

Länsstyrelsen är positiv till förslaget intention men avstyrker det i sin nuvarande form. Det saknas en avvägning av de negativa konsekvenserna för fastighetsägare och

Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att avslå ansökan om bygglov inom detaljplan där genomförandetiden gått ut med hänvisning till risk för översvämning mm. Detta innebär enligt länsstyrelsen ett tydligt avbrott från en grundläggande praxis inom PBL-området om att byggrätten enligt detaljplanen inte kan ifrågasättas. Ekonomiska värden för en fastighet inom detaljplan är starkt knutna till byggrätten. Fastighetsägare riskerar att förlora hela sin investering utan någon möjlighet till ersättning i de fall bygglov nekas. Detta är ett exempel på negativa konsekvenser som utredningen inte avväger på något tydligt sätt.

I de fall planens genomförandetid gått ut handlar det i praktiken ofta om utbyggda bostadsområden där enstaka luckor i bebyggelsen kvarstår. Att försvåra bebyggandet av sådana luckor är knappast försvarbart samhällsekonomiskt, med tanke på att den befintliga bebyggelsen ändå är utsatt för samma risk. Det kan dessutom innebära problem t.ex. i de fall ett bostadshus totalförstörs vid brand, då kan bygglov för nyuppförande omöjliggöras om kommunen kan avslå bygglov trots att byggrätt finns enligt detaljplanen. Författningsförslaget gör inte heller någon skillnad på nybyggnad och kompletterande åtgärder inom ramen för detaljplanen, så som tillbyggnader, ändrad användning eller komplementbyggnader. Bygglov ska tydligen kunna nekas för alla dessa åtgärder, vilket enligt länsstyrelsens mening inte framstår som rimligt.

Ett annat alternativ som Länsstyrelsen föreslår till diskussion är att skapa statliga finansieringsformer för att utarbeta nya detaljplaner inom särskilt riskutsatta områden där genomförandetiden har gått.

8.4 Ökade möjligheter för en optimerad hantering av dagvatten

Den föreslagna paragrafen begränsar rätten att fritt lämna över dagvatten till den allmänna va-anläggningen. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, men anser att en sådan förändring bör samordnas med resultatet av den pågående utredningen om att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (Regeringens beslut, dir 2015:15).

Vad gäller en framtida dagvattenhantering tycker Länsstyrelsen att det är rimligt att fastighetsägaren fortsättningsvis tar ett större ansvar för tillkomsten och hanteringen av dagvatten. Länsstyrelsen håller med om att det är en fråga som behöver komma in tidigt i planeringen. Därför är det viktigt att en reglering i första hand hanteras inom

ramen för planeringen. Länsstyrelsen anser att om inte 21 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster redan idag ger va-huvudmannen möjlighet att begränsa fastighetsägarens rätt att fritt lämna över dagvatten till den allmänna va-anläggningen finns det behov av en ändring i vattentjänstlagen.

8.5.1 En vägledning för kommunerna

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

8.6 Reglering av markens genomsläpplighet

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med kompletteringen att man bör konkretisera ordet ”förändring”. Länsstyrelsen tolkar utredningens förslag som att kommunen ska konkretisera i detaljplanen när marklov krävs. Detta hade blivit tydligare om det redan i lagtexten konkretiserades vad som menas med en förändring. Är det en förändring som är knuten till risken för skador eller olägenheter pga. översvämning, ras, skred och erosion som man syftar till? Detta skulle i så fall kunna förtydligas.

9. Finansiering

Länsstyrelsen hade önskat att utredningen haft förutsättningar för att utreda frågan om finansiering av klimatanpassningsåtgärder. Frågan om finansiering av åtgärder är avgörande för att praktiska klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras.

10. Konsekvensanalys

Länsstyrelsen tillstyrker de resursförstärkningar som föreslås i utredningen. Länsstyrelsen delar bedömningen om att utredningens förslag innebär en något förstärkt roll och tydligare uppgifter för länsstyrelserna och att mer resurser därmed behövs för att kunna stödja kommunerna.

Förslaget om stöd till kommunerna är för översiktligt och behöver tydliggöras ytterligare för att kunna genomföras. Det föreslagna stödet relateras till den riskanalys som ska göras i översiktsplanen; det finns klimatrelaterade risker som inte hanteras inom ramen för den fysiska planeringen och dessa kommer då inte att omfattas av åtgärdsförslaget. Exempel på dessa risker är förändrad kvalitet på dricksvatten, exponering av värme hos utsatta grupper och påverkan på tekniska system. Kommuner som arbetar med klimatanpassningsplaner tar ofta upp dessa typer av risker.

Detta yttrande har beslutats av länsrådet Helena Morgonsköld, efter föredragning av klimat- och energisamordnare Samuel Karlström. I den slutliga handläggningen har även jurist Karl Evald och länsarkitekt Carina Burelius deltagit.

Helena Morgonsköld

Samuel Karlström